

סיכומי הדף היומי

בפי"ד (קידושין ל')

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו דברי תורה

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע י"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

מערכת: 073-249-0403 | sikumhadaf@bezeqint.net

לשמיעת הסיכומים: 0504-135-026

נא להתפלל עבור פינחס בן פייגא מרים

שבת קודש פרשת אמור - י"ג אייר תשע"ה

דף פ"ט ע"א

משנה: אשה המוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובה, ואין חוששים שתוציא גיטה בב"ד אחר ותגבה שנית - שאחר הגבייה קורעים הגט. ואין חוששים שתוציא כתובה אחר שימות ותגבה שנית בתורת אלמנה - מאחר שקיי"ל שאין כותבין שובר": לסלקא דעתך דרב - המשנה עוסקת רק במקום שאין כותבים כתובה. לשמואל - גם במקום שכותבים כתובה אם הביאה עדים שלא כתב לה כתובה², [ובמקום שאין כותבים גובה כתובה אפילו אם טוען שכתב כל זמן שלא הביא ראיה שכתב]. למסקנת רב - דין המשנה אמור גם במקום שכותבים כתובה, שע"י הגט אינה גובה אלא עיקר כתובה, וע"י הכתובה גובה רק תוספת כתובה, וממילא אין חשש שתגבה פעמיים.

משנה: הוציאה כתובה ואין עמה גט, היא אומרת אבד גיטי, והוא אומר אבד שוברי - אינה נפרעת, שחוששים שמא כבר נפרעה. לשמואל - היינו במקום שאין כותבים כתובה, שאז יש לחשוש שכבר באה לגבות ע"י הגט, והוא טוען שכתב לה כתובה, ולא האמינוהו וחייבוהו לשלם, וכתבו לו שובר ואבדו, לכן כשמוציאה הכתובה אין גובים על ידה. לרב הסובר שגובים ע"פ הכתובה תוספת כתובה, מה שאין גובים על פיה היינו במקום שאין לה עדי גירושין, שאז נאמן שפרעה כיון שיש לו מיגו שלא גרשתיה³.

מסקנה ואילך שגזרו על המצוות - אמר רשב"ג שהמוציאה כתובה בלא גט גובה כתובתה.

בעל חוב שהוציא שטר חוב ואין עמו פרוזבול וטוען שאבדו - הרי זה לא יפרע בו, ולרשב"ג מסכנה ואילך גובה בלא פרוזבול.

דף פ"ט ע"ב

במקום שאי אפשר לכו"ע כותבים שובר, אע"פ שצריך הלה לשומרו מן העכברים, וכגון: אלמנה גובה כתובתה בעדי מיתה, וכדי שלא תוכל לחזור ולהביא עדי מיתה בב"ד אחר ולגבות כתובתה שנית, וכן כדי למנוע חשש שמא גירשה קודם שמת ואחר שתגבה בעדי מיתה תחזור ותגבה ע"י הגט [לרב שבכל אופן גובים עיקר ע"י הגט] - כותבים שובר לבעל.

אלמנה מן האירוסין - אם כתב לה כתובה גובה עיקר כתובה, ונחלקו ת"ק ורבי אלעזר בן עזריה אם גובה גם תוספת כתובה שהוסיף לה. ואם לא כתב לה כתובה - נחלקו האמוראים אם יש לה עיקר כתובה בתנאי ב"ד.

לדעת רב שגובה עיקר כתובה ע"י הגט אין לחוש שמא תוציא הגט בב"ד אחר ותגבה שנית - שכשפורע לה הכתובה קורעים הגט, ולראיה שנתגרשה שתוכל להנשא - כותבים על הגט שקרעוהו לא משום פסול אלא משום שגבתה בו כתובתה.

הוציאה שני גיטיין ושתי כתובות, וזמן כתובה הראשונה קודם לזמן גט הראשון, וזמן כתובה שניה קודם לגט שני - גובה שתי כתובות.

סיכומי התוספות

א והתוספות כתבו שבסוגיא בכ"ב משמע שלהלכה כותבים שובר, אלא הגמרא מבקשת ליישב את משנתנו לדעת הסוברים שאין כותבים.

ב שאף שמנהג המקום לכתוב כתובה, כיון שלא כתב לה בשעת נישואין אין חוששים שמא כתב לה אחר נישואין, ורק אם כתב לה בשעת נישואין ונשרפה או נאבדה חוששים שחזר וכתב לה [במקום שנהגים לכתוב כתובה].

ג שאם היה טוען כן היה פטור בין מהכתובה - שהרי לא גירשה עדיין, ובין משאר וכסות - שהרי היא טוענת שנתגרשה, והרי זה כטוענו חיטים [-כתובה], והודה לו בשעורים [-שאר וכסות], שהוא פטור בין מחיטים ובין משעורים.

ואף שהאשה נאמנת לומר שגירשה בעלה, היינו דווקא כשאינה תובעת כתובה, אבל כשתובעת

לעילוי נשמת אבי מורי הר"ר צבי בן ר' אברהם גאסט ז"ל נלב"ע י"ט תשרי תשס"ד לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת אחי הר"ר משה בן ר' צבי גאסט ז"ל נלב"ע י"ג בעומר תשס"ז לפ"ק ת.נ.צ.ב.ה.

דבר המערכת

בדרך לחופה

כבר מובילים את הכלה להיכל השמחה, הכלה כולה מכוסה ועטויה לבנים, לפנייה מהלכים לפידי אש להאיר את דרכה, כולם מפנים לפנייה את הדרך ומסירים את המכשולים, מתחת המעטה הלבן אין הדברים הגשמיים מעניינים אותה, בלבה מפעמים רגשי שמחה וציפייה מהולים ברצינות של תקווה להתאמה ולחיי נשואין מוצלחים, ולהיות כשרה לעשות רצון בעלה בנאמנות.

'משכני אחרין נרוצה', פרש"י: 'אני שמעתי משלוחיך רמז שאמרת למשכני, ואני אמרתי אחרין נרוצה להיות לך לאשה', הקב"ה מוביל את כנסת ישראל לחופתה!

הכלה מכוסה בענני הכבוד ועמוד אש מאיר לה את הדרך, עמוד הענן מיישר להם את הדרך ומסלק את המכשולים, לב ישראל פונים לאביהם שבשמים, לא מעניין אותם בשעה זו לחם ומים, 'כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה', ומכשירים ומטהרים את עצמם כדי שיהיו ראויים ומתאימים לזכות לברית הנשואין בשעט"ו"מ.

ובדרך לחופה מכינים את הכתובה, לומדים ומחדדים מסכת כתובות ומחדדים את תנאי ודיני הכתובה, 'אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה' - איך להיות אשה כשרה העושה רצון בעלה, וכלשון שטר אירוסין וכתובה שבינינו לבין אבינו שבשמים (שחיבר רבינו ישראל נג'ארה זצ"ל): 'הכלה הנ'ל התחייבה את עצמה להכניס כל אשר לה למסור לבבה ונפשה על התורה ועל העבודה בדביקות וחשוקה בדחילו ורחימו וכו'.

ובכלל הסוגיות שאנו עוסקים בהם לקראת חתונתנו היא ההלכה שהכתובה צריכה להיות שמורה אצל הכלה, שלולי כן אין לה סמיכות דעת לחיי אישות, ויש חסרון בקשר הנשואין.

יש כמה בחינות בכלל ישראל, 'אם כבנים אם כעבדים', אבל יש קשר של 'אחותי רעיתי', הקשר וסמיכות הדעת של בחינת נשואין הוא באמצעות זה ששומרים את הכתובה. התורה היא קשר הנשואין בינינו לבין אבינו שבשמים - 'תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב', ואמרו חז"ל: אל תקרי מורשה אלא מאורסה, 'ביום חתונתו' זו מתן תורה, איזו אשה כשרה העושה רצון בעלה - התורה מלמדת אותנו מהו רצונו יתברך, יהודי הלומד תורה הוא האשה הכשרה ונאמנה לבעלה המחפשת ומעמיקה לדעת מהו רצון בעלה, כל מי שמעמיק ומחדד להבין ולדעת ולזכור הלימוד, זה הוא האדם הקשור בקשרי הנשואין בינינו לבין אבינו שבשמים!

והכהנים והעם העומדים בעזרה כולם יענו ויאמרו: מזל טוב!!

(לשון הכתובה הנ"ל)

הוציאה שתי כתובות וגט אחד, וזמן שתי הכתובות קודם לגט - אם לא הוסיף בכתובה השניה על הראשונה, אינה גובה מהלקוחות הראשונה ולא מזמן שני, שמחלה לשעבוד כתובה ראשונה, ואם הוסיף בשניה ולא הזכיר בה את הראשונה יכולה לגבות או את הראשונה מזמן הראשון בלי התוספת שבשניה, או מזמן השניה עם התוספת, ואם כתב את השניה בלשון תוספת על הראשונה - גובה שתי הכתובות.

הוציאה כתובה ושתי גיטין - אינה גובה אלא כתובה אחת, שהמגרש את אשתו והחזירה, על מנת כתובה הראשונה החזירה. וכן הדין בהוציאה כתובה וגט ועדי מיתה, אך אם זמן הגט קודם לזמן הכתובה, הרי כתבה לה כשחזר ונשאה, ולכן גובה שתי כתובות, מכח הגט ומכח המיתה.

יום ראשון פרשת בהר - י"ד אייר תשע"ה

דף צ"ע"א

קטן שהשיאו אביו ונשאר עמה אחר שגדל, וכן גר שנתגיירה אשתו עמו - כתובתה קיימת, שעל מנת כן קיימה, ודווקא מנה מאתים שהן תנאי ב"ד אבל אין לה תוספת שכתב לה בעודו קטן או גוי¹ (ודברי רב יהודה שגם תוספת יש לה הופרכו מבריתא), ואם חידש והוסיף משהגדיל ומשהתגייר - נוטלת גם מה שחידש.

הדרן עלך הכותב

פרק עשירי - מי שהיה נשוי

מי שהיה נשוי שתי נשים ומת, ואין די בנכסיו לשתי הכתובות - הראשונה קודמת לשניה, ואם מתו נשוי אחריו קודם שהספיקו לגבות - יורשי הראשונה קודמים ליורשי שניה.

קדמה שניה ותפסה - ללישנא קמא אין מוציאים מידה, שבכל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה, ללישנא בתרא מה שגבה לא גבה².

נשא את הראשונה ומתה בחייו, נשא שניה ומת הוא - שניה ויורשיה קודמים ליורשי הראשונה, שהשניה בעלת חוב ויורשי הראשונה באים בתורת ירושה.

דף צ"ע"ב

מתה אחת בחייו ואחת במותו - ספק בגמרא אם יש דין כתובת בנין דכרין לבני הראשונה, או לא - כדי שלא יבואו לידי ריב במה שבני הראשונה נוטלים חלק יותר גדול מבני השניה בירושת אביהם, שבני השניה נוטלים כתובת אימם בתורת בע"ח, ובני הראשונה נוטלים בתורת ירושה, ונחלקו אם יש להוכיח ממתניתין דקתני 'שניה ויורשיה קודמין ליורשי הראשונה', שלשון 'קודמין' משמע שדווקא קודמים, אך אם לאחר שנטלו יורשי שניה עדיין נשארו נכסים יורשים בני ראשונה כתובת אמם מדין כתובת בנין דכרין, או שהכוונה שאם נשארו נכסים יטלו מהם חלקם בתורת ירושה.

לא תקנו כתובת בנין דכרין אא"כ יש דינר יותר על סכום שתי הכתובות, שאז אין נחלה דאורייתא נעקרת, ואם מתה אחת בחייו ואחת לאחר מיתתו ספק בגמרא אם נחשב שמתקיימת נחלה דאורייתא במה שבני השניה נפרעים כתובתה בתורת חוב מהירושה, ונחלקו האם יש להוכיח מהמשנה שלא נכתב בה שמדובר דווקא כיש שם מותר דינר, שגם באופן זה נוהג דין כתובת בנין דכרין אם נשארו נכסים לאחר שגבו בני שניה [היינו לפי הצד שבקטע הקודם, שיש לדייק מלשון 'קודמין' שם נשארו נכסים אחר גביית יורשי שניה נוהג דין כתובת בנין דכרין לבני ראשונה], או שאכן המשנה עוסקת דווקא כשיש מותר דינר מלבד מה שגבו בני שניה חוב כתובת אמם.

לרבנן דבי רב - לבן ננס פרעון כתובת בני השניה ופרעון בע"ח נחשבים כמותר דינר שיוכלו בני הראשונה ליטול כתובת בנין דכרין, ולרבי עקיבא אינם נחשבים. לרבה - פרעון בעל חוב

לכו"ע נחשב כמותר דינר, כיון שכולם פורעים החוב וזו היא נחלתם, ונחלקו רק בכתובה, כיון שבני השניה רק מקבלים ולא פורעים. לרב יוסף - נחלקו בדין אחת בחייו ואחת במותו, אם נוהג דין כתובת בנין דכרין לבני זו שמתה בחייו.

כתובת בנין דכרין אינה נגבית ממשועבדים, ולכן שנינו במשנה שבני שניה קודמין, שאילו הייתה נגבית ממשועבדים היו בני ראשונה חוזרים וגובים מבני שניה מה שגבו, שהרי כתובת אמן קדמה לכתובת השניה.

יום שני פרשת בהר - ט"ו אייר תשע"ה

דף צ"א ע"א

אין דין כתובת בנין דכרין נוהג אלא אם יש מותר דינר יתר על שתי הכתובות, לרבי שמעון דווקא כשיש מותר דינר מקרקע בני חורין, ות"ק חולק - ללשון א' סובר שדי בכך שיש מותר דינר מטלטלים, וללשון ב' סובר שדי בכך שהניח מותר דינר בנכסים המשועבדים לבעל חוב, אך לכו"ע צריך מותר דינר ולא פחות.

רב פפא פסק שנוהג דין כתובת בנין דכרין במתה אחת בחייו ואחת במותו, וכתובה נעשית מותר לחברתה, והוצרך לפרש שתי ההלכות, שאילו אמר רק שכתובה נעשית מותר לחברתה י"ל דהיינו בשתי נשים שמתו בחייו שלכל אחת יש בן התובע כתובת אמן, ואשה שלישית מתה לאחר מותו ויש לה בת שאינה יורשת בנכסי אביה, ורק גובה כתובת אמנה, שכתובת השלישית נעשית מותר ונוהג דין כתובת בנין דכרין ביורשי ראשונה ושניה, אך עדיין אין מוכח שגם ב' אחים שמתו אמם, אחת בחייו ואחת במותו, שיש לבני ראשונה כתובת בנין דכרין ואין חוששים למריבה עם בני שניה הגובים כתובת אמם בתורת חוב.

אם אין מותר דינר יתר על שתי הכתובות, ואמרו בני כתובה הגדולה הרי אנו מעלים נכסי אבינו ומקבלים אותה ביוקר כדי שיהא שם מותר דינר - אין שומעים להם, אלא שמים הנכסים בבית דין.

נכסים הראויים ליפול להם ירושה מאבי אביהם אינם נחשבים כמוחזק לכללם בכלל הירושה לענין מותר דינר.

היה בנכסיו בשעת מיתה מותר דינר על הכתובות, והוזלו קודם ששמום ב"ד - כבר זכו בשעת מיתה יורשי כתובה גדולה לזכות בכתובת אמם.

דף צ"א ע"ב

לא היה בנכסיו מותר דינר בשעת מיתה, והתייקרו ויש מותר דינר - לרב עמרם נוהג דין כתובת בנין דכרין, ולרב נחמן כבר זכו בני הכתובה הקטנה בשעת מיתה לחלוק הנכסים בשווה³.

לוקח שקנה ב' שדות ממי שהיה חייב כשיעור שיווי ב' השדות, וטרף בעל חוב אחת מהן, וכשבא לטרוף השניה אמר לו הלוקח: אם שווה לך השדה הראשונה כנגד כל החוב הנח לי השדה השניה, ואם לא קח לך מעות בשיעור כל החוב והנח לי ב' השדות - רמי בר חמא ורב יוסף רצו לדמות דינו לדין משנתנו, שאין בני כתובה הגדולה יכולים להעלות שיווי הקרקע כדי ליטול כתובת אמם, ואבי רבא חילקו שדווקא במשנתנו אינם יכולים לומר כן, מפני שמפסידים בכך לבני כתובה קטנה, משא"כ כאן שאין הבעל חוב נפסד בכך, שהרי מקבל כל חובו⁴.

לוקח המעלה שיווי קרקע לסלק בעל חוב המוכר במעות, כשחוזר לטרוף מהמוכר שמכר לו באחריות מה ששילם לבעל חוב - נחלקו אם טורף כל מה ששילם, או כשיווי שקנה הקרקע שסילק בעל חוב ממנה, והלכה כדעה שניה.

היה חייב ק' זוז ומת והניח קרקע השוה נ' זוז, ובא בע"ח לטרוף הקרקע, ונתנו לו היתומים נ' זוז, יכול לשוב ולטרוף מהם הקרקע עבור נ' זוז הנוספים, שמה שפרעוהו נ' זוז בסתם היה מפני מצוה דרבנן לפרוע חוב אביהם משום כבוד אביהם, ורק אם אמרו בשעת

סיכומי התוספות

חוששים שאומרת כן מחמת חימוד ממון.

ד. והחידוש הוא שאף שבשעת גדלות וגירות היא בעולה, יש לה כתובה מאתיים כבתולה.

ה. לדרך אחת בתוס': מדובר במטלטלין, אבל בקרקע לכו"ע מה שגבה לא גבה, שלא עדיף מלוקח שגובה ממנו הבע"ח. לדרך ב': המחלוקת בקרקע, ושונה בע"ח מאוחר מלוקח משום שלא תנעול דלת בפני לוויין, וכן כתובה משום חינא.

ו. לפירוש רבי בתוס': מאחר שכעת יש מותר דינר נוהג דין כתובת בנין דכרין, ואין מחלוקת בזה.

ז. ומחלוקתם היא אם הלוקח יכול לסלק הבע"ח במעות.

הפרעון שנותנים דמי הקרקע הרי זה כאילו קנו ממנו הקרקע ולא כפרעון חוב, ואינו יכול לחזור ולטרפה.

מכר כתובת אמו בעוד בעלה קיים¹, או שמכר שדה המשועבדת לכתובתה לאחר שירשה מאביו, והתנה שאם תבא אמו לערער היא פטור, ומתה אמו, ובא הוא וערער על המכירה משום שהוא יורש ועומד במקום אמו - פסק רבא שאמנם לא קיבל עליו אחריות ערעור אמו אבל אחריות עצמו קיבל ואינו יכול לערער.

יום שלישי פרשת בהר - ט"ז אייר תשע"ה

דף צ"ב ע"א

ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות, וחזר שמעון ומכרה לראובן באחריות, ובא בעל חוב של ראובן וטרפה ממנו - סבר רמי בר חמא ששמעון חייב לפצות הבעל חוב, ואמר לו רבא שמה שלא קיבל עליו ראובן אחריות כלפי שמעון היינו דווקא מערער שאינו מחמתו, אבל אחריות הבאה מחמתו בודאי קיבל עליו, ושמעון פטור.

יורש שמכר קרקע ללוקח שלא באחריות, וחזר הלוקח ומכרה ליורש באחריות, ובא בעל-חוב של המוריש וטרפה - גם לדעת רבא צריך הלוקח לפצות את היורש שחזר וקנאה ממנו, משום שבע"ח של המוריש כבע"ח של אחר הוא, וכיון שמכרה שלא באחריות לא קיבל עליו אלא אחריות עצמו ולא של מורישו.

המוכר שדה באחריות והלוקח עדיין לא פרע לו תשלום השדה אלא זקפו במלוה², ומת המוכר, ובא בע"ח של המוכר לגבות השדה, ופייסו הלוקח במעות דמי השדה שחייב ליתומים - יכולים היתומים לתבוע מהלוקח את דמי השדה, ואינו נפטר בזה שנתן המעות לבע"ח, שהרי מעות השדה שבידו מטלטלי יתומים הם ואינם משועבדים לבע"ח, ואינו יכול לחזור על היתומים מחמת אחריות שקיבל על השדה מאביהם, שהרי לא ירשו קרקע מאביהם. ואם הלוקח פיקח יפרע ליתומים את דמי השדה בקרקע³, ויחזור ויטרפנה מהם לאחריות מקחו, שיתומים שגבו קרקע בחוב אביהם הרי היא כקרקע שירשו מאביהם ובע"ח חוזר וגובה מהם.

לווה שמכר כל שדותיו בשטר אחד, וחזר הלוקח ומכר שדה בינונית ללוקח שני - רצה בעל חוב גובה עידית שנשארה ביד לוקח ראשון - שאומר לו אתה נכנסת תחת הלווה, וכל זמן שאמצא אחת משדותי בידך לא אטריח לוקח שלך, רצה גובה מלוקח השני - שלקח שדה הבינונית המשועבדת לבעל חוב, והיינו דווקא אם לא הניח אצל לוקח ראשון בינונית, שאם הניח יכול לומר לבעל חוב הנחתי לך מקום לגבות חובך מלוקח ראשון⁴.

סיכומי התוספות

ח. לרש"י: מן הדין יכול לבטל המכירה כיון שמכר לו דבר שלא בא לעולם, והנידון הוא רק על חיוב האחריות להחזיר לו דמיו. לר"ת: אינו יכול לבטל המקח, שדווקא באומר מה שאירש מאבא מכור לך אינו מכר מאחר שלא בא לעולם, אבל אם סיים שדה מסוימת שתמכר לו לאחר שתבא לידו המקח קיים.

ט. שאילו לא זקפו: א. לא היו יכולים היתומים לטעון כלום כנגדו, שמחשיבים מעות השדה שבידו כאילו הם מונחים בידו למשכון תחת השדה אם יטרפנה ממנו. ב. כיון שאין חשש שהתפיס לו האב צררי לאחריותו, כל זמן שמעות השדה עדיין בידו, לא היה צריך להשבע כדי לגבות אחריותו מנכסים שירשו היתומים, ובאופן זה לכו"ע יכול לגבות מטלטלים שביד אחרים, ופשיה גבה המעות שבידו תמורת האחריות, ואין ליתומים שום טענה כנגדו. ג. מקח השדה עדיין לא נתקיים, כיון שעילל ונפיק אזורי. ומה שנקטו שמכרה באחריות: לדרך א' וב' שאילו בלא אחריות הרי גם אם לא זקף התשלום במלוה, יתחייב לשלם להם, שהרי אין לו תביעת אחריות כנגדם שמחמתה יוכל להפטר מתשלום השדה. ולדרך ג': אילו נקטו שלא באחריות לא היה שום חידוש, שכבר למדנו במשנה לעיל שאין לו ליתן מטלטלי יתומים שבידו לבעל חוב, וכעת השמיענו שאף שהוא מוחזק במעות אינו יכול לעכב תמורת אחריותו כיון שהם מטלטלים של יתומים.

י. ואינו יכול לטעון שפרע את חובם וממילא אינו חייב להם דמי המקח. וכל שכן אם לא פייס את הבע"ח ופרע חובם, אלא הניח לו לטרוף הקרקע, שחייב לשלם ליתומים את דמי השדה, ואינו יכול לעכבם עבור האחריות.

יא. אף שאם יש ללווה מעות חייב ליתן לבע"ח מעות ולא קרקע, אם יהיה לו הפסד מזה מותר לפרוע בקרקע, וכאן יש לו הפסד.

יב. 'הנחתי לך' וכו' לאו דווקא הוא, שהרי לא הניח לו שדה בת חורין אלא משועבדת, אלא הכוונה היא שבשעה שקנה הלוקח השני מהראשון את השדה קנאה עם כל זכויותיו שיש לו בה, וכשם שהלוקח הראשון היה יכול לדחותו לבינונית אחרת שבידו, כך גם הלוקח השני יכול לדחותו אליה.

יג. לדעת רבי בתוס': גם באופן זה יכול לגבות משני, שהלוקח הראשון יכול לטעון שכיון שהתקנה שלא לגבות ממשועבדים במקום שיש בני חורין נתקנה לטובתו, אין נח לי בתקנה זו, וממילא אפשר לגבות מלוקח שני.

יד. וכגון שמחל לו הלוקח שבועת הבא ליפרע מנכסים משועבדים, ולכן רק הלווה יכול להשביעו. עוד נפק"מ בטענת הלווה למ"ר: אם בעל חוב אינו יכול למצוא עדים לקיים שטרו, שיכול הלווה לטעון שהוא מזוייף מפני שידוע בבירור שכך הוא, אבל הלוקח מספק אינו יכול לטעון מזוייף הוא, שהרי מן התורה אין צריך שום שטר קיום, שעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרה עדותו בב"ד. אך התוספות הוכיחו שטוענים ליתומים [וללקוחות] טענת מזוייף.

טו. לר"ת: אפילו נתן מעות, ובמקום שאין קונים במעות עד שיכתוב השטר, והנידון כאן הוא שמותר לו לחזור בו ואינו עובר במי שפרע.

טז. לר"ת: אם עשה חזקה גמורה וקנאה פשוט שאינו חוזר, אלא דישה על מצריה אינה חזקה גמורה, אלא שאם נתן כבר מעות אע"פ שעדיין לא קנה באותו מקום במעות לבד בלא שטר, מועילה חזקה גרועה זו שלא יוכל לחזור בו. לריב"ם: גם אם קנה השדה בקנין גמור יכול לחזור בו מדרבנן כל זמן שעסקים באותו ענין, שעל דעת כן קנו, וכמו כן יכול לחזור בו אם יצאו עליה עוררים אף אחר שקנאה בקנין גמור, כל זמן שלא דש על מצריה שזהו גילוי דעת שמקבלה בכל מצב.

ואפילו לדעת הסוברים שאף המוכר שלא באחריות אם נמצאת שאינו שלו יכול לחזור בו, היינו רק אחר שטרפנה ממנו ולא בערעור בלבד.

יז. וללישנא קמא - אם מכר לו באחריות, יכול לחזור גם אחר שהחזיק בה, שכיון שמכר לו באחריות אין בדעתו לקנות אלא נכסים משופים מכל ערעור.

יח. ולר"ח: חולקים ב' המאות לששה חלקים, של מנה נוטלת חלק אחד (33 ושליש), של מאתיים ב' חלקים (66 ושני שלישי), ושל ג' מאות ג' חלקים (100).

יט. ולר"ח: חולקים באופן הנ"ל, ונמצא חלקם כמפורט במשנה: של מנה 50, של מאתיים 100, ושל ג' מאות 150.

אבל אם לא לקח הראשון כל השדות בבת אחת, אין יכול בעל חוב לגבות מלוקח שני אלא אם לקח השדה שקנה לוקח ראשון באחרונה, אך אם קנה השדות שקנה לוקח ראשון תחילה, הרי לא נשתעבדו לבעל חוב כל זמן שיש לו לגבות מבני חורין - שדות שעדיין ביד הלווה, וממילא גם מלוקח שני אינו יכול לגבותה⁵.

דף צ"ב ע"ב

לווה שמכר כל שדותיו באחריות, ובא בעל חוב לגבות מהלוקח - אם יש ללווה איזו טענה נגד הבע"ח (כגון שבידו לטעון כנגדו שגם הוא חייב לו כנגד החוב, וכן יכול להשביעו שעדיין לא פרעו⁶) יכול לבא ולטעון, ואין הבע"ח יכול לומר לו לאו בעל דברים דידי את שהרי איני טורף ממך, משום שאומר לו הלווה מה שאתה מוציא מהלוקח יחזור עלי, וי"א שהוא הדין במכר לו שלא באחריות, משום שטוען שאינו רוצה שתהא ללוקח עליו תערומת.

יום רביעי פרשת בהר - י"ז אייר תשע"ה

דף צ"ג ע"א

לקח שדה שלא באחריות ויצאו עליה עוררים - קודם שהחזיק בה בדישה על מצריה יכול לחזור בו, אפילו קודם שטרפנה ממנו, אם עדיין לא נתן מעות⁷, אחר שהחזיק בה - אינו יכול לחזור בו, שכבר קנאה בחזקה ונתחייב במעותיה⁸. וי"א שאפילו אם קנאה באחריות אינו יכול לחזור בו בטענה שסוף סוף אחזור עליך לתבוע ממוני ולמה אצטרך לטרוח בב"ד ובדיינים, שמשיב לו המוכר: כשתצא השדה מידך בדין אשלם לך, שהרבה עוררים אינם זוכים בדין⁹.

מי שהיה נשוי שלש שנים ומת, כתובה של זו מנה ושל זו מאתיים ושל זו שלש מאות, ושלשתן נחתמו ביום אחד:

אין שם אלא מנה - חולקות בשוה, שכח שלשתן שוה בשעבוד מנה.

היו שם מאתיים - לתנא דמתניתין (רבי נתן) במנה ראשון ששעבוד כולן שוה - חולקות בשוה, ובמנה שני ששעבוד בעלת המאתיים ובעלת השלש מאות שוות - הן חולקות בו (ונמצא: ראשונה - 33 ושליש, שניה ושלישית - 83 ושליש). לרבי - כיון שכל נכסיו אחראים לכל הג' כתובות - שלשתן חולקות בשוה¹⁰.

היו שם שלש מאות - לתנא דמתניתין (רבי נתן) מנה ראשון ומנה שני - כנ"ל בהניח מאתיים, ומנה שלישי נוטלת בעל השלש מאות (ונמצא: ראשונה - 33 ושליש, שניה - 83 ושליש, שלישית - 183 ושליש). לרבי - כיון שכל נכסיו אחראים לכל הג' כתובות שלשתן חולקות בשוה¹¹.

היו שם מאתים, וכתבה בעלת מאתים לבעלת מנה' דין ודברים אין לי עמך במנה' - לתנא דמתניתין חולקות בעל מנה ובעלת השלש מאות במנה הראשון, ובמנה השני גובה בעלת המאתיים שבעים וחמש ובעלת השלש מאות רק עשרים וחמש כיון ששעבודם שוה בו ובעלת המאתיים לא נתנה חלקה במנה הראשון לבעלת המנה שלא סילקה עצמה אלא מלריב עמה. נמצא: ראשונה - 50, שניה ושלישית - 75.

היו שם שלש מאות וכתבה בעלת שלש מאות לבעלת מאתיים ולבעלת מנה' דין ודברים אין לי עמכם במנה' - לתנא דמתניתין חולקות בעלת המנה ובעלת המאתיים במנה הראשון, ובמנה שני חולקות בעלת מאתיים ובעלת שלש מאות, ומנה שלישי כולו לבעלת שלש מאות. נמצא: ראשונה - 50, שניה - 100, שלישית - 150.

נפלו להן שבעים וחמשה - חולקות בשוה, ואם נפלו אח"כ עוד מאה עשרים וחמשה - כיון שבעלת מנה תובעת שבעים וחמשה לכן חולקים סכום זה בשוה ביניהן, והשאר מתחלק בין בעלת מאתיים ובעלת ג' מאות. נמצא: ראשונה - 50, שניה ושלישית - 75. ואם נפלו בפעם שניה מאתיים עשרים וחמש - ע"ה חולקות בשוה, מאה חולקות בעלת המאתיים ובעלת הג' מאות, וחמשים שנשארו הם לבעלת ג' מאות. נמצא: ראשונה - 50, שניה - 100, שלישית - 150.

דף צ"ג ע"ב

שלשה שהטילו מעות לכיס לקנות סחורה - לשמואל אם לקחו שור לחרישה וחורשים בו, כיון שאין חלקו של זה מועיל בלא חלקו של זה - חולקים הריוח בשוה ולא לפי ממון. השביח בבשר ושטוהו - לרבה מודה שמואל שכל אחד נוטל לפי מעותיו, שהרי מתחלק לפי אברים, לרוב המנונא גם בזה הריוח מתחלק ביניהם בשוה.

שלשה שהטילו זוזים ישנים לכיס, ונשאו ונתנו בהם עד שיש בידם מטבעות חדשים היוצאים בהוצאה, וכן להיפך שהכניסו חדשים ונפסלו המטבעות, כשבאים לחלוק המטבעות חולקים לפי המעות שהטיל כל אחד לכיס, אפילו לדעת שמואל, כיון שאין חולקים השכר אלא מה שבעין. אבל אם נוספו מטבעות או שנפסדו - הריוח וההפסד לאמצע.

יום חמישי פרשת בהר - י"ח אייר תשע"ה

דף צ"ד ע"א

מי שהיה נשוי ד' נשים ומת - הראשונה קודמת לשניה, שניה לשלישית, שלישית לרביעית. ראשונה נשבעת לשניה אם שניה טוענת שמה לא ישארו נכסים כשיעור כתובתה, וכן שניה נשבעת לשלישית, ושלישית לרביעית.

רביעית שאין אחריה עוד אשה הגובה כתובתה - לת"ק נפרעת שלא בשבועה, לכן ננס אף היא נשבעת. וטעמם: לשמואל - היינו באופן שאחת מן השדות שגבו הראשונות נמצאה גזולה בידו^כ, ונחלקו בדין בע"ח מאוחר שקדם וגבה, לת"ק לא גבה, ולכן אינה צריכה להשבע, שאם יבא הנגזל ויטרוף תחזור ותוציא מהרביעית, ולכן ננס מה שגבה גבה ולא תוכל להוציא ממנה, ולפיכך חייבת להשבע לראשונות קודם גבייתה. לרוב נחמן אמר רבה בר אבוא - לכו"ע בע"ח מאוחר שקדם וגבה לא גבה, וכן ננס חשש שהרביעית תזניח השדה אם לא נשבעה^כ, ולת"ק אין חוששים (ואינה

צריכה להשבע ליתומים כדין כל הבא ליפרע מנכסי יתומים, שמדובר ביתומים גדולים^כ). לאביי - מדובר שגובות מיתומים גדולים, ונחלקו אם הדין שהבא לגבות מיתומים אינה גובה אלא בשבועה היינו דווקא כשגובה מיתומים קטנים^כ או גם כשגובה מיתומים גדולים.

ב' אחים או שותפים שיש להם דין נגד אחר, ודן אחד מהם עמו ונתחייב - לרב הונא אין השותף השני יכול לומר לאו בעל דברים דידי את, אלא כל שותף שליח הוא לחבירו לדון עם בעל דין שכנגדם. ורב נחמן הביא ראייה לדבריו מהמשנה, שהראשונה נשבעה לשניה, ומשמע ששוב אינה צריכה להשבע לשלישית ולרביעית, והגמרא דוחה ראייתו שדווקא שבועה לאחת מועילה לכולן, אבל לענין דין יכול השותף השני לומר אני הייתי יכול לטעון יותר טוב ממנו, אמנם אם היה אז בעיר ולא בא לדין אינו יכול לטעון כן, ומתחייב ע"י חבירו.

דף צ"ד ע"ב

היו כתובות של כמה נשים יוצאות ביום אחד על בעל אחד, אם כתבו שעות - כל הקודמת לחברתה אפילו בשעה אחת זכתה, ובירושלים היו כותבים שעות.

היו הכתובות יוצאות בשעה אחת ואין שם אלא מנה - חולקות בשוה. לרבי מאיר עדי חתימה כרתי - הן עיקר הכריתות, לרב אלעזר עדי מסירה כרתי, ואין העדים חותמים על הגט אלא מפני תיקון העולם, שמה ימותו עדי מסירה או ילכו למדינת הים. לרב - הלכה כרבי אלעזר בגיטין ולא בשאר שטרות, לשמואל - הלכה כרבי אלעזר אף בשאר שטרות.

שתי שטרות היוצאים ביום אחד ולא כתבו בהם שעות, אף שידוע שאחד נכתב בשחרית והשני במנחה, לרבי מאיר שעדי חתימה כרתי - אין זה גובה יותר מזה, שגילו דעתם שאין מקפידים על הקודם לחבירו, וחולקים. לרבי אלעזר שעדי מסירה כרתי - זה שנמסר לו תחילה זכה, ואם אין ידוע למי נמסר תחילה - נחלקו התנאים אם במקום ספק חלוקה עדיפא או שודא עדיפא, ושמואל ורב ששת ורב נחמן פסקו דשודא עדיפא^כ.

שתי שטרי מתנה שיצאו ביום אחד - זיכה רב ששת למי ששטר נכתב קודם, ואמר לו רב נחמן שכיון דלא נכתבו שעות בשטרות אין הולכים אחר זמן הכתיבה, ופוסקים שודא דדיינא^כ, ואין רב ששת יכול לקיים פסקו מכח שודא, כיון שלא זיכה לו מעיקרו על דעת כך^כ.

שתי שטרות מכר יצאו על שדה אחת, זמנו של אחד ה' ניסן ושל השני ניסן סתם, והעמיד רב יוסף השדה ביד בעל השטר של ה' ניסן, משום שידו של השני על התחנתה - שמה נכתב בכ"ט ניסן, ומאידך אי אפשר לכתוב לשני על האחריות שיש לו שטר טירפא לטרוף לקוחות שקנו מר"ח אייר ואילך - שהלקוחות יכולים לומר שטרך קודם ללוקח של ה' ניסן והוא לקח שלא כדין, ואינו יכול לגבות מלקוחות אלא אם בעל השטר דה' בניסן יכתוב לו הרשאה, שאז גובה מהם ממה נפשך.

יום שישי פרשת בהר - י"ט אייר תשע"ה

דף צ"ה ע"א

מי שהיה נשוי שתי נשים ומכר את שדהו המשועבדת לכתובתו, וכתבה הראשונה ללוקח דין ודברים אין לי עמך, וקנה מידה - השניה מוציאה מהלוקח, והראשונה מהשניה, והלוקח מן

סיכומי התוספות

כ. שלדעת כן נשתתפו יחד, שאם לא ירויחו אלא חילוף המעות, בשביל ריוח מועט כזה לא יקפידו אלא כל אחד ואחד יקח לפי חשבון מעותיו.

כא. לתוס': לעולם צריכה להשבע לכן ננס, שמה יתברר בעתיד שמה שגבתה אחת מהראשונות גזל הוא ויטרפנה הנגזל.

כב. שיראה שמה תמצא שדה של אחת מהקודמות שהיא גזולה, ויחזרו עליה, ולכן אינה חוששת להשביח השדה ומפסידתו, ומשביעים אותה כדי שתפרוש אם כבר התפיסה בעלה צררי. ודווקא כאן אנו עושים תקנה זו לפי שיש לפנינו עוד נשים התובעות כתובה ועלולות להפסד אם תמצא השדה שגבו גזולה ויצטרכו לטרוף שדה שגבתה הרביעית, אבל בסתם בעל חוב אין משביעים מחשש שמה יכחיש את השדה שמה יש בעל חוב קודם לו שיבא ויטרוף ממנו, ונשביענו כדי שיפרוש אם התפיסו צררי - שאין לנו לעשות תקנה לבעל חוב שאינו לפנינו, ואולי אינו בעולם כלל.

ואין חשש שהיתומים שיפול השדה בידם יכסיפוה מחמת יראה זו שמה תמצא אחת מהן שדה שאינה שלו, מפני שחביבה בעיניהם, וגם אם ישיבחו השדה היא הריחו שלהם, שיכולים לסלק הבעל חוב במעות.

כג. ויש לפרש גם לדעת אביי קשישא שגם הנפרע יתומים גדולים חייב שבועה, שמדובר כגון שפטרות היתומים מן השבועה.

כד. והיינו לסוברים שאף לכתובה גובים מיתומים קטנים משום מזוני, שבסתם אין נזקקים לנכסיהם.

כה. ודווקא במתנה או במכר במקום שכותבים את השטר, שבמקום שאין כותבין שהקרע נקנית בכסף ובחזקה ובחליפין והשטר אינו עומד אלא לראיה בזה לכו"ע פוסקים שודא, שאין צריך שיהא ניכר מתוך עדי חתימה איזה קנה תחלה, הואיל ואינו אלא לראיה בעלמא.

כו. כתב ר"ח: קבלה בידנו דשודא דדייני עושים רק בקרקע, ודוקא דדיין מומחה כרב נחמן בדורו. לתוספות: גם במטלטלים עושים.

כז. ולר"ח: אינך דיינ מומחה [כפי שהיה רב נחמן בדורו] לפסוק שודא.

הראשונה, וכך חוזרים חלילה עד שיעשו פשרה ביניהם.

לוקח שלקח שדה המיוחדת לכתובה וחזר ולקחה מן האשה וחתמה לו - לרבי יהודה מכרו בטל, שיכולה לומר לא נתכוונתי אלא לעשות נחת רוח לבעלי, לרבי מאיר איבדה כתובתה. לרב אשי מחלוקת התנאים היא רק בשני לקוחות, ולא חתמה לראשון אלא לשני, שבזה סובר רבי מאיר שאילו נתכוונה לעשות נחת רוח לבעלה הייתה עושה כן בלוקח ראשון, אבל בלוקח אחד לכו"ע איבדה כתובתה. גרושה שכתבה כן - לכו"ע לא נתכוונה לעשות נחת רוח למי שנתגרשה ממנו ואיבדה כתובתה.

אין גובים מנכסים משועבדים במקום שיש בני חורין, ואפילו הן זיבורית וזכות הבע"ח בבינונית, ואם נתקלקלו הבני חורין גובה ממשועבדים, ואין הלוקח יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו כיון שנתקלקל.

לזוה מאחד שמכר נכסיו לשניים בזה אחר זה, וכתב בע"ח ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך, אין לו על הלוקח ראשון כלום, שיכול לומר לו הנחתי לך מקום לגבות הימנו, ואינו דומה לנתקלקלו בני חורין שיכול לגבות ממשועבדים - כיון שהפסיד בידים את זכותו בנכסים בני חורין.

דף צ"ה ע"ב

נכסי לך ואחריו לפלוני, ומכרם הראשון - לרבי השני מוציא מיד הלוקוחות, לרשב"ג אין לשני אלא מה ששייר ראשון, אך אסור לכתחילה למכור ולהפקיע זכות האחריו, והמשיאו עצה למכור הוא רשע ערום.

האומר לפנויה נכסי לך ואחריו לפלוני ונשאת - הבעל הוא לוקח, ולרשב"ג אין לאחריו כלום במקום הבעל, אמנם אסורה לכתחילה להנשא לו באופן שיזכה בנכסים, כשם שאסור לכתחילה למכור ולהפקיע זכותו של אחריו.

האומר לאשה נשואה נכסי לך ואחריו לפלוני, ומכרה, ומתה, הבעל מוציא מיד הלוקחות - שהרי הוא לוקח ראשון, ואחריו מוציא מיד הבעל - שכיון שהנותן מתנה אמר לה בזמן שהייתה נשואה אחריו לפלוני הרי זה כאומר אחריו יקנה ולא בעלך, והלוקח מוציא מיד אחריו, והיינו כדעת רשב"ג שמכירת הראשון מכירה, ומניחים הנכסים ביד הלוקח^כ. ואין אומרים שיחזור חלילה, כיון שהלוקח הוא היחיד מביניהם שיש לו הפסד, ששילם עבור הנכסים.

לזוה שיש לו ב' שדות השוות יחד כל חובו, ומכר אחת, וחזר ומכר השניה לאחר, וכתב המלוה ללוקח שני דין ודברים אין לי עמך, גובה חצי חובו מלוקח ראשון, ואין הלוקח יכול לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו, שהרי חובו כנגד ב' השדות, ולוקח ראשון מוציא השדה מלוקח השני, וחוזר הבע"ח ומוציאה מיד הלוקח ראשון שהרי גם שדה זו משועבדת לחובו.

הדרן עלך מי שהיה נשוי

פרק אחד עשר - אלמנה ניזונת

אלמנה הניזונת מנכסי יתומים, בין לאנשי גליל - שמתחייבים בכתובה שיהיו הירושים חייבים לזונה כל זמן שהיא אלמנה, ובין לאנשי יהודה - שהתחייבו רק כל זמן שלא יתנו לה כתובתה, כל זמן שזנים אותה מעשה ידיה שלהן, וכשם שתקנו חכמים שמעשה ידיה לבעלה תחת מזונות.

אין יורשי הבעל חייבים בקבורת אלמנה, שהרי חיוב בעלה בקבורתה הוא תחת כתובתה, ולכן יורשיה הירושים כתובתה הם חייבים בקבורתה.

שבת קודש פרשת בהר - כ"א אייר תשע"ה

דף צ"ו ע"א

מציאת אלמנה לעצמה ולא ליתומים הזנים אותה, שלבעלה תקנו

מציאתה משום איבה, אך לא איכפת לך אם תהיה איבה בינה לבין היתומים.

כל המלאכות שהאשה עושה לבעלה אלמנה עושה לירשים הזנים אותה, חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ורגליו, שהן מלאכות של חיבה.

כל מלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו, חוץ מהתרת מנעל - שהרואה אומר עבד כנעני הוא, ובמקום שמכירים אותו מותר, ואם מניח תפילין מותר גם במקום שאין מכירים אותו, שאין דרך עבדים להניח תפילין.

כל המונע תלמידו מלשמשו - כאילו מונע ממנו חסד, לרב נחמן בר יצחק אף פורק ממנו יראת שמים.

אלמנה שתפסה מטלטלין למזונותיה, אף שגובים למזונות רק מקרקע - מה שתפסה תפסה^כ. תפסה מטלטלין לכתובתה - לרבינא ורבא מוציאים מידה^ל, למר בר רב אשי אין מוציאים^ל.

אלמנה שלא תבעה מזונותיה שתיים ושלוש שנים - איבדה מזונותיה למפרע ולא להבא. ושתי לשונות באיזו אשה השיעור שתיים ובאיזו שלש: א. עניה שתיים ועשירה שלש. ב. פרוצה שתיים וצנועה שלש.

יתומים האומרים שכבר נתנו דמי מזונות לשנה הבאה - כל זמן שלא נשאת עליהם להביא ראייה, מפני שהנכסים בחזקתה שהרי נשתעבדו לה בתנאי ב"ד, ואם תובעת אחר שנישאת מזונות משנים שעברו - עליה להביא ראייה, שאין הנכסים בחזקתה.

אלמנה המוכרת נכסי בעלה לצורך מזונות וכתובה - לרבי יהודה בשטרות למכירת המזונות כותבת 'למזונות מוכרתי', ובמכירה לכתובה כותבת 'לכתובה מוכרתי', ולרבי יוסי מוכרת וכותבת סתם. וטעמים: א. נחלקו בשאלה שבקטע הקודם, לרבי יהודה - הנכסים בחזקת היתומים, ולכן אם לא תפרש מה שמוכרת למזונות, יטענו היתומים שמכרה לכתובתה עד שנפרעה כולה, וכשתטעון שאם כן יתנו לו מזונות שאכלה, יאמרו שכבר שילמו לה, ויהי נאמנים. לרבי יוסי - הנכסים בחזקתה, ותהא נאמנת שלא קיבלה מזונותיה, ולכן עדיף לה לסתום השטרות, שאם לא ישארו נכסים ביד היתומים, תחשב כל מה שמכרה למזונות, ותטרוף לכתובתה מלקוחות שקנו קרקעות מבעלה, שמזונות אינן נגבים ממשועבדים. ב. לכו"ע הנכסים בחזקת האלמנה, וטעמו של רבי יהודה משום עצה טובה, שלא יסברו שמוכרת הכל למזונות ויחשבו שהיא רעבתנית ולא ישאו אותה לאשה. ג. לכו"ע הנכסים בחזקת היתומים, וטעמו של רבי יוסי, כשכותבת סתם יפה לה לענין לקוחות (כג"ל בדרך א'). וכדי שלא יאמרו היתומים: מכרת הכל לכתובתך וכבר נתקבלת כולה [באופן שתבא לגבות הכתובה מהם] - יכולה היא להעמיד עדים שיראו את הנמכר למזונות.

שכיב מרע שאמר: 'תנו מאתים זוז לפלוני בעל חובי' - כשנותנים לו היתומים, בידו להחליט אם נוטלם עבור חובו או בתורת מתנה, וכדאי לו ליטלם בתורת מתנה שכך יחזור ויגבה חובו מנכסי המתה המשועבדים לחובו, שהמתנה אינה נגבית ממשועבדים.

יום ראשון פרשת בחוקותי - כ"א אייר תשע"ה

דף צ"ז ע"א

אלמנה המוכרת למזונות - נחלקו תנאים ואמוראים אם מוכרת פעם אחת כל י"ב חודש או פעם אחת כל ו' חדשים, ולכו"ע הלוקח נותן לה מזונות כל חודש, שאם תנשא יתן הנותר בידו לירשים, ולהלכה מוכרת כל ו' חדשים.

אלמנה המוכרת למזונות אינה יכולה לחזור ולגבות מהלקוחות שמכרה להן עבור גביית הכתובה, שאף שאלמנה או ב"ד שמכרו שדה היתומים למזונות או לכתובה וקבלו אחריות, חוזרים הלקוחות על היתומים ולא על האלמנה והב"ד - היינו אחריות דעלמא, אבל אחריות עצמה קיבלה עליה^כ, ולכן כשמוכרת

סיכומי התוספות

כ. לתוס' בשם רבי: מה שהבעל מוציא וחלילה מיד הלוקח, היינו כדי שאם יעשה פשרה עם האחריו שוב אין הלוקח יכול להוציא מידו. לתוס': אכן כיון שלבסוף ישאר ביד הלוקח לכן לכתחילה נשאר בידו ואין הבעל מוציא מידו.

כט. לריב"ן אף שתפסה לאחר מיתה, לר"ח ובה"ג דווקא כשתפסה מחיים.

ל. שדווקא למזונות שאינה יכולה לטרוף מלקוחות האלימו חכמים שעבודה, לר"ח ובה"ג שמדובר בתפסה מחיים - כתובה לא ניתנה לגבות מחיים.

לא. לבה"ג הלכה כרבינא, לערוך ור"ח הלכה כמר בר רב אשי.

לב. אמנם אם מכרה בפירוש שלא באחריות, גם אחריות עצמה לא קבלה עליה.

למזונות לא תמכור כל הנכסים אלא תשייר לגבות ממנו כתובתה. מכר שדהו וידוע שעשה כן מפני שהיה חפץ לקנות שדה או סחורה, ולבסוף לא הוצרך למעות מפני שחזרו בהם המוכרים - המקח חוזר.¹⁷

אלמנה מן הנשואין מוכרת שלא בבית דין, ומן האירוסין - לת"ק מוכרת לכתובתה שלא בב"ד. והטעם: לעולא - משום תקנת חכמים שישאו בעליהן חן בעיניהן ולא ימנעו מלהנשא, לרבי יוחנן - שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד, ונפק"מ בגרושה שרק משום חן שייך בה. ולרבי שמעון - מן הנשואין שמוכרת למזונות ואי אפשר לה להיות יושבת ומתענה עד שיזדקקו לה בב"ד מוכרת שלא בב"ד, מן האירוסין שמוכרת רק לכתובתה לא תמכור אלא בב"ד.

דף צ"ז ע"ב

מגורשת ואינה מגורשת (שזרק לה גט ברה"ר ספק קרוב לו או לה) - בעלה חייב במזונותיה, משום שמעוכבת מחמתו להנשא, אבל לא לאחר מיתה, שמא גרושה היא, ומספק אין מוציאים ממון מן היתומים.

כשם שהאלמנה מוכרת שלא בב"ד, כך יורשיה יורשי כתובתה מוכרים שלא בב"ד, לפי הטעם שאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד - גם יורשיה אין נח לו שיתבזו, ולפי הטעם שתקנו חכמים משום חן - היינו רק אם ירשתה בתה או אחותה, וכדי שיהיה להן חן להנשא.

מכרה או משכנה או נתנה כתובתה לאחר, או שעשתה הכתובה אפותיקי לאחר - אין לה מזונות, לרבי שמעון אפילו אם עשתה כן במקצת כתובתה.

לרבי שמעון שאינה מוכרת חוץ לב"ד אלא למזונות - כל שגבתה כתובתה או מכרה או נתנה או משכנה אבדה מזונותיה ואינה מוכרת אלא בב"ד, ולשיטתו אפילו עשתה כן רק במקצת כתובתה, שאין אומרים שמקצת כתובה שנשתיירה ככולה, ולחכמים גם אם מכרה מקצת כתובתה עדיין חייב במזונותיה ומוכרת עבורם חוץ לב"ד, וכותבת בשטר המכירה למזונות מכרתי (משום עצה טובה, כדלעיל ע"א).

'והוא אשה בבתוליה יקח' הנאמר בכהן גדול - לרבי מאיר פרט לבוגרת שכלו מקצת בתוליה, שאילו היה כתוב 'והוא אשה בתולה יקח' היה משמע אפילו מקצת בתולים, וכיון שנכתב 'בתוליה' הרי זה מיעוט שצריך כל בתוליה, ו'בבתוליה' בא ללמד שלא הקפידה תורה אלא במקום בתולים, אבל נבעלה שלא כדרכה כשרה. לרבי אלעזר ורבי שמעון בוגרת כשרה, שאילו נכתב 'בתולה' היה משמע כל בתוליה, וכיון שנכתב 'בתוליה' משמע אפילו מקצת בתולים כל שחסרו מעצמם, ו'בבתוליה' בא ללמד שלא יקח זו שנבעלה שלא כדרכה.

יום שני פרשת בחוקותי - כ"ב אייר תשע"ה

דף צ"ח ע"א

אשה אחת תפסה כוס של כסף עבור חלק מכתובתה, ופסק רבא שעדיין חייבים היתומים במזונותיה, שאין הלכה כרבי שמעון שכל שגבתה מקצת כתובה אין לה מזונות.

אלמנה המוכרת שלא בב"ד¹⁸ - צריכה שבועה שלא גבתה יותר¹⁹, ואינה צריכה הכרזה²⁰.

אלמנה שלקחה שדה היתומים לעצמה בשומת כתובתה, אם רצו היתומים להגבותה מעות לאחר זמן, נוטלים ממנה השדה, שאומרים לה ממי קבלתה מכירה זו וכיצד יצאה מרשותנו²¹, אבל

כשמכרה לאחרים יצאה השדה מרשותם, שהרי נתנו לה חכמים רשות למכור.

אלמנה שהייתה כתובתה מאתיים, ומכרה שוה מאתיים במנה - נתקבלה כתובתה, שהיא הפסידה. מכרה שוה מנה במאתיים - נתקבלה כתובתה, ואינה יכולה לומר אני הרווחתי²².

דף צ"ח ע"ב

שליח לקנות שקנה בזול - לרבי יהודה הריווח לשליח, לרבי יוסי - בדבר שיש לו קצבה חולקים השליח ובעל המעות, בדבר שאין לו קצבה הכל לבעל המעות. ושדה היא דבר שאין לה קצבה, שנמכרת באומד זה בפחות וזה ביוקר.

הייתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה - מכרה בטל אפילו אם אומרת אחזיר דינר ליורשים, לרשב"ג מכרה קיים עד שיהא נשאר ליתומים שיעור קרקע [שנשאר כעת, וכן אם היה נשאר אילו לא היתה אונאה]: שדה - ט' קבין, גנה - חצי קב, ולרבי עקיבא רובע הקב.

הייתה כתובתה ד' מאות זוז, ומכרה לג' לקוחות שוה מנה במנה, וללוקח אחרון שוה מנה ודינר במנה - רק המכירה האחרונה בטלה.

איבעיא באומר לשלוחו מכור חצי כור משדותי והשליח מכר כור - האם נחשב מוסיף על דבריו וחצי כור קנה לוקח, או נחשב למעביר על דבריו ולא קנה כלום.

בעל-הבית שאמר לשליח תן חתיכת בשר שיש לי בכלי לאורחים, והשליח אמר לכל אחד שיקח שתיים, והם נטלו שלש, ונמצא שהבשר של קודש - כולן מעלו, ואף שהשליח שינה מדעת בעה"ב מעל בעה"ב - שכל המוסיף על דברי משלחו לא נתבטלה חלק השליחות, ואם נאמר שנתבטלה כל שליחותו משום שהעביר על דבריו - מדובר באמר להם השליח: 'טלו אחת מדעתו של בעה"ב ואחת מדעתי, והם נטלו זאת, והוסיפו לקחת שלישיית מדעתם.

יום שלישי פרשת בחוקותי - כ"ג אייר תשע"ה

דף צ"ט ע"א

שנינו ברישא: הייתה כתובתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל - אם נאמר ששליח שהוסיף ומכר יותר ממה שאמר לו המוכר נתבטלה שליחותו, מדובר גם באופן שהכתובה הייתה מנה ומכרה שוה מנה ודינר בשוה מנה ודינר, ואם לא נתבטלה שליחותו מדובר דווקא בטענה ומכרה שוה מנה ודינר במנה.

שנינו בסיפא: היתה כתובתה ארבע מאות זוז, מכרה לזה במנה ולזה במנה ולאחרון יפה מנה ודינר במנה, של אחרון מכרה בטל, ושל כולן מכרן קיים - אם מדובר ברישא במכרה בלא טעות אלא שמכרה יותר ממה שמגיע לכתובתה, והחידוש הוא ששליח שהוסיף מכרו בטל, החידוש בסיפא שאם הוזילה במכירתה מכרה בטל, ואם שליח שהוסיף מכרו קיים כנגד שליחותו, וגם ברישא מדובר בהוזילה וקמ"ל שמכרה בטל, קמ"ל בסיפא שאם הוזילה והפסידה לעצמה במכירות הראשונות אין המכירה בטלה, ואף שעדיין לא נפרעה כל כתובתה, ואין גוזרים אטו טעות במנה אחרון.

לשינא בתרא שליח שהוסיף נחשב כמוסיף על דבריו, וכנגד שליחותו המכירה קיימת, והספק הוא בקנה פחות ממה ששלחו - אם יכול לומר לו השליח עשיתי לך טובה שאם הייתי מוכר יותר ולבסוף לא היית צריך למעות לא היית יכול להתחרט, או שהמשלח יכול לומר שאינו רוצה למכור לשני לקוחות, שיתרבו עלי שטרות ויצא הקול שמכרתי שדותי.

סיכומי התוספות

18. דווקא שאמר וגילה דעתו בשעת המכר שלכן מוכרו, ובדבר שאין רגילים למכור על דעת כן אין מועיל גילוי דעת אלא צריך תנאי מפורש, ושטר מברחת ושמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחרים ואח"כ בא בנו - א"צ גם גילוי דעת, שניכר הדבר שעל דעת כן כתב. 19. בין לכתובה ובין למזונות. 20. ולתוס' בשם רבי: משביעים אותה שלא זלזלה בנכסים למכרם בפחות.

21. שדווקא כשב"ד מוכרים צריכים הכרזה, כיון שאם טעו בפחות משתות מכרם בטל, אבל אלמנה שאפילו מכרה שוה מנה ודינר במנה מכרה בטל ואינו יכול לבא לידי הפסד מוכרת שלא בהכרזה, ובשליח סתם לתירוץ ב' בתוס' לא אלמנה רבנן לשליח שימכור בלא הכרזה. 22. אמנם אם החזיקוהו ב"ד בנכסים הרי הם נקנים לה.

23. בירושלמי הקשו והלא המקח חוזר, ותירצו: לרבי יוחנן - אכן באונאה בכפל מהשווי, כגון כאן, יש ביטול מקח אף בקרקעות, אלא מדובר שבנתיים הוזל או הוקר המקח ושוה כעת כפי שמכרה, ולכן אין הבדל בכך שהמקח חוזר [ואף במכרה שוה מאתיים במנה אמנם יכולה לבטל המקח, כיון שבשעה שמכרה הייתה אונאה, אך אינה יכולה להחזיר הקרקע השוה כעת מנה ליתומים, ולתבעם מאתיים לכתובתה, שהאיל ובשעה שקבלה הקרקע הייתה שוה מאתיים, מיד רצתה להוציאה מרשות היתומים ולהכניסה לרשות הלוקח, והרי היא כמו שהתכוונה לקנותה באותה שעה עבור כתובתה]. ולריש לקיש - אין המקח חוזר, שאין אונאה לקרקעות אף בכפל.

שנינו: נתן לשליח דינר זהב (ו' סלעים), ואמר לו 'הבא לי חלוק', והביא בג' סלעים חלוק, ובג' טלית, ונמצא הדינר של הקדש - שניהם מעלו. ולרבי יהודה רק שליח מעל, אם שליח שפחת משליחותו בטלה שליחותו - מדובר שהביא לו חלוק השוה דינר זהב^ט, ושליח מעל שהוציא ג' סלעים מדעת עצמו על הטלית, ולרבי יהודה הבעה"ב לא מעל מפני שיכול לומר אילו הבאתי לי חלוק בו' סלעים הייתי מקבל חלוק השוה י"ב סלעים, והוא הדין בשלחו לקנות קטנית במקום שמוכרים באומד, שאם קיבל תמורת ג' קטנית בשווי ו', אילו היה משלם ו' היו מוזילים לו יותר והיה מקבל יותר, אך מודה רבי יהודה בקטנית במקום שמוכרים לפי המידה, שלא היה מקבל יותר אם היה משלם ו'.

דף צ"ט ע"ב

אם סוברים ששליח שפחת במכירתו ממה שנשתלח מכרו בטל, מה ששנינו שאם הייתה כתובתה ד' מאות זוז, ומכרה לד' לוקחים, מכירתה מכירה כל זמן שלא הוזילה, אע"פ שהיא שלוחה למכור שדה של ד' מאה זוז, מדובר בשדות קטנות שאינן ראויות לאדם אחד, שלכתחילה היא משתלחת למכור כל שדה בנפרד.

אמר לשלוחו 'מכור לי בית כור משדותי לאחד ולא לשניים', ומכרו לשניים - מכרו בטל, ואפילו אם תמצא לומר ששליח ששינה ומכר פחות מכירתו מכירה - כיון שגילה דעתו שמקפיד שלא יתרבו עליו שטרות. אמר שימכור לאחד ולא פירש 'ולא לשניים' - נחלקו אמוראים אם הוא גילוי דעת שימכור רק לאחד ולא לשניים, או כיון שאין דרך בני אדם להקפיד בכך אם היה מקפיד היה מפרש 'ולא לשניים', ומה שאמר 'לאחד' הוא רק משום שדרך בני אדם לומר כן.

טעה השליח ומכר קרקע בזול - מכרו בטל אע"פ שאין אונאה לקרקעות, משום ששלחו לתקן ולא לקלקל.

האומר לשלוחו צא ותרומ - תורם כפי מה שאומד דעת בעה"ב, ואם אינו יודע דעתו תורם בבינונית שהיא אחד מחמישים, פחת או הוסיף עשרה - תרומתו תרומה, אך אם פחת או הוסיף יותר מעשרה אין תרומתו תרומה, ואף שאילו טעה בעה"ב עצמו ועלה בידו א' מעשרים תרומתו תרומה - שאני שליח שלתקן שלחו ולא לקלקל.

יום רביעי פרשת בחוקותי - כ"ד אייר תשע"ה

דף ק' ע"א

דיינים שמכרו ופיחתו או הותירו שותות בשומתם - לחכמים מכרם בטל, לרשב"ג - אם טעו עד מחצה מהשווי מכרם קיים, שאם לא כן מה כח ב"ד יפה. לרב נחמן - הלכה כדברי חכמים. רבי ביקש לעשות כדברי חכמים, ואמר לפניו פרטא בן רבי אלעזר בן רבי פרטא הגדול: אם כן מה כח ב"ד יפה, ונמנע רבי מלעשות כן, וי"א שרבי כבר עשה המעשה, ומחמת דברי פרטא החזירו, שהטועה בדבר משנה חוזר.

אם עשו בית דין הכרזה קודם שמכרו - אפילו מכרו שוה מנה במאתיים או שוה מאתיים במנה מכרם קיים.

שליח שמכר וטעה - נחלקו בדעת רב נחמן אם דינו כדיינים שטעו, שדומה להם שמוכר שלא לצורך עצמו - ואין מכירתו בטל אלא בטעה בשותות, או דינו כאלמנה שדומה לה שמוכר ביחיד^ט - ובכל טעות מכירתו בטלה, ולהלכה שליח כאלמנה.

האומר לשלוחו 'צא ותרומ' - תורם כפי מה שאומד דעת בעה"ב, ואם אינו יודע דעתו תורם בבינונית שהיא אחד מחמישים, פחת עשרה או הוסיף תרומתו תרומה. ואף ששליח שמכר וטעה במשהו מכירתו בטלה - כאן אין זו טעות, שטוען בכך אמדתיך.

יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן - ב"ד מעמידים להם אפוטרופוס ובורר לכל אחד חלק יפה, לשמואל אם הגדילו יכולים למחות, לרב נחמן אינם יכולים למחות שאם כן מה כח ב"ד יפה, והיינו אם מוחים ברוחות, אבל אם טעו ב"ד בשומא הרי פסק רב נחמן כחכמים שאין אומרים א"כ מה כח ב"ד יפה אלא החלוקה בטלה.

אלמנה שמכרה ונמצאת השדה גזולה או משועבדת לאחר - חוזר הלוקח על היתומים, וכן ב"ד שמכרו, ואין אומרים שכל הלוקח מבית דין כיון שהם מוכרים בהכרזה הרי הוא בטוח שאילו היו מערערים היו יוצאים מיד ומערערים, ולקחה שלא באחריות.

דף ק' ע"ב

בית דין שמכרו בלא הכרזה - טעו בדבר משנה חוזר המכר, ודווקא בדברים שצריכים הכרזה, ובשעה שמכריזים, ובמקום שמכריזים. אבל אין מכריזים על עבדים - שמא ישמעו ויברחו, ולא על מטלטלין ושטרות^מ - שמא יגנבו. ואין מכריזים כשמוכרים לפרוע מס גולגולת היתומים ולמזון האשה והבנות ולקבורה - שאין שהות להכריז. וכן יש מקומות שנוהגים שלא להכריז - כגון בנהרדעא - משום שאם יכריזו לא יקפצו עליהם קונים, שגנאי הוא להם, שמבזים אותם וקורים להם 'אוכלי שדות הכרזה'.

מטלטלים של יתומים - שמים אותם ומוכרים אותם סמוך למיתת אביהן שמא ירקבו, אך אם יום השוק קרוב ממתנינים ליום השוק.

רב כהנא היה בידו שיכר של יתומים, והמתין מלמוכרו עד ימי הרגל שהכל צריכים לכך ומשלמים במזומנים, ואף שע"י ההמתנה יהיה לו טעם הקרוב להחמיץ.

יכול לנהוג במטלטלים של יתומים כשם שנוהג בשל עצמו, ולכן התיר רב אשי לרבינא להסיע חבית של יין של יתומים בספינה למכור היין במקום אחר, כשם שנוהג בשלו, ואין צריך לחשוש לטביעה.

יום חמישי פרשת בחוקותי - כ"ה אייר תשע"ה

דף ק"א ע"א

הממאנת אין לה כתובה - כיון שיוצאת מעצמה, ואין לה פירות [היינו שאינו חייב בפרקונה שהוא תמורת אכילת פירות, וי"א דהיינו שאם אכל פירות נכסי מלוג שלה א"צ לשלם], ולא מזונות - שאם הלך למדינת הים ולוותר ואכלה ואח"כ מיאנה - פטור מלשלם, בלאות של נכסי מלוג וצאן ברזל - אם הם בעין יש לה שאין לקונסה, ואם אינם בעין אין לה, ולא פסלה מכהונה, ואינה צריכה להמתין ג' חדשים להנשא לאחר^מ, ומותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו. לא מיאנה אלא נתגרשה - פסלה מן הכהונה, ונפסלו הוא והיא בקרובים, וצריכה להמתין ג' חדשים.

קטנה יתומה שהשיאוה אמה ואחיה, לרבי אליעזר - אין מעשה קטנה כלום, ואין בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה, ואינו יורשה, ואינו מטמא לה, ואינה כאשתו לכל דבר^מ. לרבי יהושע - מעשה קטנה נחשב, ובעלה זכאי בכל הנ"ל^מ. לשמואל - לדעת רבי יהושע אם נתגרשה יש לה כתובה, לרב גם לרבי יהושע אין לה כתובה, שלא תיקנו חכמים בנושאי קטנה אלא זכויות הבעל כדי שישאו אותה ולא ינהגו בה מנהג הפקר, אבל לא תקנו לאשה זכויותיה.

השניה - מפני שהם נושאי עבירה אין לה כתובה פירות ומזונות^מ, ואין לה בלאות דנכסי מלוג, אבל יש לה בלאות דצאן ברזל, שהפכו חכמים הדין כדי לעקור מהם תורת נישואין, שמעיקר הדין יש לה בלאות דנכסי מלוג כשבלה הקרן - אך קנסוה בזכויותיה, ומעיקר הדין בלאות צאן ברזל שהוציא ברשות אינו חייב להחזיר - אך קנסוהו בזכויותיו.

סיכומי התוספות

ט. שאילו הביא לו חלוק קטן ורע השוה ג', שליחותו בטלה, שאף שלא שייך כאן הסברא שיש בשדות שאינו רוצה שירבו עליו שטרות מכר, יש כאן סברא השווה לכך - שאינו מרוצה בחלוק קטן ורע.

מ. שאף שאינה מוכרת ממש ביחיד, אלא צריכה ב"ד של הדיוטות, הרי זה נחשב כיחיד.

מא. אמנם אין גובים כתובה ושאר חובות ממטלטלין ושטרות, אלא מדובר באופן שהבעל ייחד לה אותם לכתובתה, או באופן שתפסתם בחיי בעלה.

מב. ואף לסוברים שקטנה המזנה צריכה להמתין ג' חדשים גזירה אטו גדולה, כאן המיאון מוכיח עליה שהיא קטנה ואין לגזור אטו גדולה.

מג. בא לרבות שאם היא בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה, ואם היא בת כהן לישראל תאכל.

מד. ומיפר נדריה שנדרה משהגיעה לעונת נדרים, ואף לדעת הסוברים שנדרה נדר מדאורייתא, יכול הבעל שאינה בעלה אלא מדרבנן להפר אותו - שכל הנודרת על דעת בעלה נודרת. וכן אם הוא כהן מטמא לה, אף שמדאורייתא אינו בעלה - שכיון שהוא יורשה אין יורשה רוצים לקברה, והרי היא כמת מצוה שהכהן מיטמא לו.

מה. בין בחייו ובין לאחר מותו אין לה מזונות.

שינוי: החייב בפדיון בהן שכתב לכהן 'אני חייב לך ה' סלעים' חייב ליתן לו ה' סלעים ובנו אינו פדוי, לרבי יוחנן - שמועיל השטר להתחייב לו, והתחייב בחוב ה' סלעים, ולכן אין בנו פדוי כשמשלם החוב.²² ולריש לקיש שאין השטר מחייבו - כאן הועיל השטר לחייבו כיון שמשועבד מדאורייתא לפדות בנו, והשטר רק מברר לאיזה כהן חייב דמי הפדיון,²³ ואמנם מדאורייתא בנו פדוי לכשתיתן לו, ורק מדרבנן אינו פדוי גזירה שמא יאמרו שפודים בשטרות.

ערב היוצא בשטר תחת חתימת העדים - לרבי ישמעאל גובה מנכסים בני חורין של הערב ולא ממשועבדים, כיון שאין העדים חתומים על התחייבותו הרי זה כמלוה על פה, לכן נגס - פטור הערב לגמרי, שלא על אמונתו הלוהו.

דף ק"ב ע"ב

מה שמועיל לרבי ישמעאל חיוב הערב בשטר שאין העדים חתומים עליו היינו אפילו לריש לקיש, משום שמשועבד מדאורייתא, כאמור 'אנכי אערבנו', משא"כ הכותב בשטר 'חייב אני לך' אין עליו שעבוד דאורייתא קודם לכן. ודברי רבי יוחנן אמורים דווקא בשיטת רבי ישמעאל, שסובר שגם מי שאינו ערב מתחייב על ידי שטר, אבל בשיטת בן נגס שאפילו הערב אינו מתחייב אף שהוא מדאורייתא, כל שכן הכותב סתם.

פסיקה שבשעת קידושין סבר רבא שמועילה לחייב האב רק בבתו נערה, משום שנהנה מכסף הקידושין שניתן לו, והגמרא דוחה שהרי מועילה גם לחייב אבי החתן אע"פ שאין מגיעה שום הנאה לידו, אלא הטעם שמועילה משום שנהנים שמחתנים זה עם זה וגמרו ובכך הקנו זה לזה.

ספק בגמרא אם נתנו חכמים לכתוב הפסיקה שביניהם בשטר ועדים, או שכיון שלא היה קנין אין לכתוב, שלא יבואו ע"י השטר לגבות ממשועבדים.²⁴

שינוי במשנה שאם מתו בעליה שקיבלו עליהם לזון את בתה, בנותיהם שנולדו מהם ניזונות מנכסים בני חורין, ואותה הבת ניזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב, אם נאמר ששטרי פסיקתא לא ניתנו להכתב ואין גובים ממשועבדים צריך לומר שמדובר בקנו מידו, ואף שקנו מידו גם לזון בנותיו, וכגון שילדה ממנו בת וגירשה, וכשהחזירה קנו מידו שיזון גם בתו, אעפ"כ אינה ניזונת מנכסים משועבדים, שכיון שחייב לזון בנותיו אחר מיתתו בתנאי ב"ד, חוששים שמא מסר להם כספים למזונותיהן קודם מיתתו.

מי שמת והניח בן קטן - דר עם עמו ולא עם יורשי האב, משום מעשה שהיה ששחטוהו היורשים כדי לירש אותו.

הניח בת - אפילו היא גדולה תגדל אצל אמה, ואף כשניזונת מן היורשים אינם יכולים לכופה לדור עמם.

סיכומי התוספות

100. ואין בעלה יכול לומר שכיון שיש לה מזונות מאחר הרי זה כאילו התנתי עמה שאני נושא על מנת שאיני זן אותה. 101. ואינם יכולים לטעון שלא התכוונו להתחייב במזונותיה אלא כל זמן שלא נשאת.

102. ואף שאין גובים מנכסים משועבדים למזון הבנות, למ"ד משום שאין קצובים - כאן יש קצבה, ולמ"ד משום שאין כתובים - מדובר כאן בקנו מידו. 103. שיכול לטעון מה שאמרת שאני חייב משטה הייתי כך, או אמרת כן כדי שלא להשביע את עצמי.

104. שאילו חתם שמו תחתיו - הרי זה שטר בכת"י שגובה על ידו מנכסים מבני חורין. וכן אם כתב שמו, שכתב 'אני פלוני חייב לך מנה' הרי זה כשטר בכת"י, אך דווקא כשכל הכתיבה היא באותו כתב, ולכן אין חשש לכתוב שמו בראש הדף, שאף אם ימצאנו איש שאינו הגון ויוסיף אחר שמו 'חייב לפלוני מנה' לא יהא דינו כשטר בכת"י, כיון שאינו באותו כתב, ורק שלא בראש הדף יש להזהר שלא לכתוב שמו, שאז יכול איש שאינו הגון להוסיף לפניו התחייבות, ויהא נראה כחתום עליה.

105. לר"ת (מופיע בדף קב): מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש אינו במודה שחייב, אלא במחייב עצמו בשטר וחתם שמו עליו, ואע"פ שלא הקנה לו קרקע הואיל וטרח לכתוב שטר גמר ומשועבד נפשו.

106. ואף גובה ממשועבדים ע"י שטר זה אף שאינו שטר גמור, משום שיש לו קול. 107. אכן למסקנא שהובאו דברי עולא בהסבר הדין לדעת ריש לקיש - שגזרו שלא יהא הבן פדוי אף אחר נתינת המעות לכהן, שמא יאמרו שפודים בשטרות, י"ל שאף לדברי רבי יוחנן זהו טעם דין זה, שבאמת כל החייב בפדיון הבן שכתב שטר על ה' סלעים לכהן בסתם, בודאי כוונתו לחיובו בפדיון הבן ולא להתחייבות חדשה, ואעפ"כ אין בנו פדוי אף אחר נתינת המעות - משום גזירה שמא יאמרו שפודים בשטרות.

108. ואף מכירי כהונה שקונים בלא כתיבה, צריכים כתיבה שלא יוכל לחזור בו מליתן להם. וכן מועיל השטר שלא יוכל לטעון פרעתי.

109. ותוס' פירשו הספק: האם כיון שבאמירה נעשה קנין, הרי זה ככל קנין שעומד לכתובה אף בלא ציווי המתחייב, או שכיון שלמעשה לא נעשה קנין אין העדים יכולים לכתוב בלא ציווי המתחייבים.

איילונית שלא הכיר בה - אין לה כתובה פירות ומזונות, שמקו טעות הוא. ובלאות - אם הן בעין יש לה בין נכסי מלוג ובין דצאן ברזל, ואם אינן בעין - נכסי מלוג שלא היה לו לבלות הקרן שהוא שלה - משלם לה, צאן ברזל שהוציאם ברשות - אין לה. הכיר בה שהיא איילונית - הרי היא כאשה גמורה.

אשה המכניסה לבעלה כסות בנכסי מלוג - לרב כהנא הכסות הוא קרן, ונמכר וילקח בו קרקע והבעל אוכל הפירות, ולרב נחמן לבישת הכסות היא פירות, ולובשה הבעל עד שתבלה.

נשים שאמרו חכמים שאין להן כתובה, כגון הממאנת השניה והאיילונית - היינו מנה ומאתיים, אבל תוספת יש לה, שמתנה בעלמא היא. נשים שאמרו חכמים שיוצאת שלא בכתובה, כגון עוברת על דת, ונמצאו עליה נדרים או מומים, והמקללת יולדיו בפניו - אין להן תוספת, וכל שכן מנה מאתיים.

דף ק"א ע"ב

היוצאת מבעלה מחמת שם רע דזנות - לרבי מנחם סתימתאה הפסידה בלאות של נכסי מלוג הקיימים, לחכמים לא הפסידה.

אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לנתין ולממזר - יש להן כתובה, ודווקא אם הכיר בפסולם קודם שנשאן, אבל לא הכיר בפסולם אין להם כתובה (ודברי רב הונא שבכל אופן יש להן - הופרכו מברייתא).

הדרן עלך אלמנה ניזונת

פרק שנים עשר - הנושא את האשה

הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה מאיש אחר ה' שנים - חייב לזונה ה' שנים. גירשה ונשאת לאחר, ופסק גם הוא לזון בתה ה' שנים - שניהם חייבים במזונות הבת, ואין הראשון יכול לומר לא קבלתי לזונה אלא בזמן שאמה אצלי, ואינם יכולים לומר הרי אנו זנים אותה כאחד, אלא אחד זנה והשני נתן לה דמי מזונות. נשאת הבת - הבעל נתן לה מזונות¹⁰¹, ושני הראשונים נתנים לה דמי מזונות¹⁰². מתו אלו שהתחייבו לזונה - בנותיהם ניזונות מנכסים בני חורין, ואותה הבת ניזונת מנכסים משועבדים, מפני שהיא כבעלת חוב שהרי כתבו לה שטר¹⁰³. הפיקחים היו כותבים לנשותיהם: על מנת שאזון בתך ה' שנים כל זמן שאת עמי.

המודה לחבירו בפני עדים 'חייב אני לך מנה' - פטור¹⁰⁴. ואם הוסיף 'אתם עדי' - חייב. ואם כתב בשטר 'חייב אני לך מנה' ולא כתב 'אני פלוני', ולא חתם שמו, ומסרו לו בפני עדים - לרבי יוחנן הרי זה כאומר 'אתם עדי', וחייב, ולריש לקיש פטור¹⁰⁵.

יום שישי פרשת בחוקותי - כ"ו אייר תשע"ה

דף ק"ב ע"א

חידוש המשנה שהנושא אשה ופסקה עמו כדי שיזון בתה ה' שנים שחייב בכך - לרבי יוחנן מדובר במסר שטר בפני עדים שכתב בו שחייב לו זאת, ואע"פ שלא חתם שמו מתחייב¹⁰⁶, ולריש לקיש שאין חייב באופן זה - מדובר כשפסקו זאת ביניהם קודם הקידושין, והן הדברים הנקנים באמירה אף בלא קנין.